

P

Persones >
Barcelona

PATRIMONI CIUTADÀ

¿Quin racó de la capital catalana no ha canviat en 91 anys? ¿Quin lloc ha sigut per igual presó, tàlem del porno i meca de la modernitat?

La Barcelona més autèntica

CARLES COLS
Barcelona

Mirín bé la fotografia. Podria ser el Pinar del Río, amb un ajuntament, com correspon, amb balcó, «perquè l'alcaldre pronunci eloqüents discursos». Si hi ha escola, segur que deu tenir a la paret, com exigiria García Berriana, «un mapa d'Europa on encara hi ha l'Imperi Austrohongarès». A la plaça, quina llàstima, no hi ha una font per a la qual Pepe Isbert pugui desitjar que tingui un rajolí. No és, queda clar, el Pinar del Río de *Bienvenido mister Marshall*, però a vista de colom sembla un poble preciós. És Barcelona. Bé, una part minúscula de Barcelona. En realitat, i perdó per endavant per la provocació, la més autèntica Barcelona, perquè és l'única porció que s'ha mantingut inalterada des de fa galrebé un segle, una cosa que de pràcticament cap altre barri, carrer o plaça de la ciutat es pot dir. És el Poble Espanyol.

Complirà 100 anys el pròxim 2029. Per situar la seva edat, va néixer alhora que el pont del carrer del Bisbe (coses veredes, com més o menys li va dir Alfons VI al Cid) i també va ser creat a la vegada que el pavelló Mies van der Rohe, però, com se sap o val la pena ser recordat, aquest edifici, pedra angular de la de l'arquitectura moderna mundial, va ser

demolit el 1930 i no va ser replicat fins als anys 80, així que, sí, efectivament, çquè queda de més autèntic a Barcelona que el Poble Espanyol?

L'excusa per posar el focus sobre aquesta alegoria arquitectònica de la vida rural erigida amb motiu de l'Exposició Internacional del 1929 és que l'Arxíu Fotogràfic exhibeix fins al pròxim 25 d'abril un centenar d'obliadades imatges sobre com, quan i per què es va construir el Poble Espanyol, molt recomanable tot i que només sigui per desmentir que va ser un

El projecte no va ser polític, la idea va sorgir després d'un viatge per Espanya de 4 amics en un Hispano-Suiza

perfid pla de la dictadura de Primo de Rivera per espanyolitzar la discola Barcelona. En realitat, el Poble Espanyol, segons com es miri, és el resultat d'una fenomenal coreguda que a bord d'un Hispano-Suiza van realitzar quatre amics (els arquitectes Francesc Folguera i Ramon Reventós i els artistes Xavier Nogués i Miquel Utrillo) per pràcticament tot Espanya, a excepció de les illes, a la

recerca d'inspiració per a un projecte que inicialment anava a ser anomenat Iberiona.

Aquella road movie de Folguera, Reventós, Nogués i Utrillo, amb el cotxe a vessar d'utilitatge i unes recepcions entusiastes per allà per on passaven, està perfectament documentada en una formidable tesi doctoral de Sandra Moliner. El que ve al cas, no obstant, no és la dieta col·lectòrica d'aquell quartet, que es dona per suposada, sinó el projecte que van crear. No anaven a la recerca del més monumental i reconeixible d'Espanya, sinó, perdó per la cursileria, del canón rural de cada província que van visitar.

El resultat és el que continua allà intacte després de gairebé 100 anys, una mena d'illa del doctor Moreau de l'arquitectura (recordin, personatge d'una novel·la de H.G. Wells que aconseguí la gesta de cosir la genètica humana amb la d'altres espècies animals) en la qual hi ha edificis que són perfectes

puzles de fins a tres originals diferents.

El Poble Espanyol va ser un dels grans èxits de l'expo del 1929, capaç d'entusiasmar de la mateixa manera José Ortega i Gasset, Carlos Gardel, el futbolista José Samitier i el rei Cristián X de Dinamarca (sens dubte, quatre punts cardinals ben diferents de l'opinió), de manera que com una falla va ser indultat al terme de la cita internacional. Moliner, a la seva tesi doctoral, fa servir un símil perfecte quan diu que el Poble

Ajuntament de Vall-de-roures (Terol)

Torre Mudèjar Utebo (Saragossa)

Pati Cordovès

Torres d'Àvila

Espanyol és el Pinocho de Barcelona, ja que aquella peça artesanal elaborada impulsada per aquells quatre gep-pettos que van donar la volta a la península a la recerca d'inspiració va acabar per prendre vida. Tot i que en ocasions es diu amb menyspreu que el Poble Espanyol

EN OBRES
Treballs de construcció del Poble Espanyol, en una foto de Carlos Pérez de Rozas del 1929.

Can Rovira
Rupit (Barcelona)

Casa de las Cadenas
Corella (Navarra)

Glorieta de Música
Font de Sant Mateu (Castelló)

Palau Episcopal
El Burgo de Osma (Sòria)

que és un antecedent dels parcs Disney, en realitat és més autèntic del que a primera vista sembla. Quan el campanar de la vila saragossana d'Utebo va patir un parcial ensorrament, la millor opció que va tenir l'alcalde és que es viatgés a Barcelona per buscar inspiració en la rèplica que allà es

va construir. El que Barcelona va fer el 1929 no era, certament, nou. Al l'exposició que París va celebrar el 1889 es va construir la rèplica d'una ciutat colonial i un poble africà, la Torí, el 1884, es va planificar un burg medieval, però cap d'aquests projectes va sobreviure com un Pinotxo, metamorfosejat en una cosa diferent al previst inicialment, gairebé de carn i ossos, perquè el Poble Espanyol, després de l'Expo del 1929, va ser, entre moltes altres coses i en una enu-

meració no cronològicament ordenada, presó republicana (camp de treball número 1, li deien eufemísticament), sala de parts de la primera edició del Sonar, escenari d'un concert mític de Van Morrison, lloc de culte de la modernitat noctàmbula postolímpica (una fauna que no adquiriria un complet pedigrís en la seva ruta de copes no hi havia una parada al camí a les Torres d'Àvila) i, en un capicua perfecte, tàlem des del 1992 de les primeres edicions del festival del porno que organitzava José María Ponce, la qual cosa té lògica si es té en compte que el recinte el va inaugurar Alfons XIII, promotor de les primeres pel·lícules del gènere rodades a Espanya.

El més singular, no obstant, és el que apuntàvem al principi. Amb 91 anys, el Poble Espanyol ja pot presumir de ser l'única Barcelona immutuable. En ell no hi ha urbanisme tàctic. Tampoc genera

Apunt

Tota mena d'actes

► El recinte del Poble Espanyol és i ha sigut seu de fires i activitats culturals de totes les modalitats.

debats sobre per quin carrer s'ha de fer passar el tramvia. No hi ha botigues d'inditex ni tampoc cap Mercadona. Rere les seves façanes hi ha el mateix que hi havia el dia de la inauguració, és a dir, no ha sigut víctima d'aquest corrent arquitectònic que com una pandèmia va afligir l'Eixample abans de la crisi del 2008, el façadisme, en el qual es demollia el formidable interior de moltes finques i se'n conservava només la paret exterior.

Ni 'remuntes' hi va haver

Al Poble Espanyol, per no haver-hi, no hi va haver ni les *remuntes* de José María Porciolos, i això que l'alcalde de Barcelona entre el 1957 i el 1973 va tenir com a mínim tres esbojarrades idees sobre què fer amb aquella herència. Va desitjar que fos un Parador Nacional. Va proposar també que la plaça major fos el gran teatre Isabell de Barcelona. Tampoc va quallar aquesta idea. Però la més porcioliana de les seves propostes va ser un colossal *remunte*, no a partir d'aixecar pisos extra sobre cada edificació, vaja, el més comú, sinó a partir d'estendre a la resta de la muntanya de Montjuïc l'esperit del Poble Espanyol. Volia edificar en els pendents de la muntanya un mas andalús, un molí de vent mallorquí, un altre de manxec, una masia catalana, una barraca valenciana, un *caserío* basc i, el més abraçadabrant, pretenia situar dalt d'un penya-segat, potser al del Morrot, unes cases penjants de Conca.

Hauria sigut, és clar, el sùmmum, perquè hauria desdibuixat la raó de ser del Poble Espanyol, construït el 1929 en una ciutat encara en procés de digestió del salt a la modernitat que va suposar l'Eixample. La nostàlgia pel passat rural dels barcelonins, al cap i a la fi, era més sincera que la impositada afecció al passat medieval de la recreació gòtica que es va dur a terme al centre de la ciutat i que va culminar, el dit abans, amb el pont venecià del carrer del Bisbe. Vist així, ¿què hi ha de més autèntic que el Poble Espanyol? ■